

jó idők minden jóságát és régiségét, a saját zsirjában megfűlő ma gyarság minden gazdagságát összerakja előttünk. S nem csupán a történet érdekes benne, de a használhatóság is. Az alakuló magyar társadalmi élet sokat meríthet a múltból, hiszen időnként minden renaissance előremenetel. A magyar népviselet ebből a könyvből új formákat tanulhat. A folyton tartó nyelvújítás különösen a nyelvtisztogatás a családi műveltség szavaira új kelendőséget adhat az itt összegyűjtött régi kincsnek. A történeti szépirodalom vagy a történeti népirás a milieut és staffaget, a Radvánszky gondossága folytán historiai hűségűvé teheti. Ha valamit fel akarunk támasztani a múltból, a Radvánszky szorgos kutatásai nagy segítségünkre lehetnek.

Eltekintve a magasabb szemponttól, mely a feldolgozó munkában nem csupán az anyag, de a szellem összefoglalását is kívánja, mely a kidolgozás művelését a belső és külső összhang kedvéért lelkiismeretesen keresi, Radvánszky feltétlen dicséretet érdemel. Az anyag gyűjtése kitűnő, s lelkiismeretes kutatásai a tárgy egész körét fellelték. Munkássága hézagpótló, s kevésbé tört úton haladó, épen ezért nagyon szükséges, hogy munkakedve csak fokozódjék. Munkáját melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe, annál is inkább, mert a kulturhistoriai anyag még százaz alakban sem lehet soha unalmas.

Krenner Miklós.

A lelki átöröklés.

Irta: Ribot. Az akadémia kiadása.

Voltaire jegyezte meg egy alkalommal, mikor — talán épen a hirhedt Pompadour szalonjában — a szemtelenül kevély és mégis csábítóan udvarias Guise hercegekről volt szó:

— A testi mivolt, mely az erkölcsinek atyja, századokon keresztül ruhazza ugyanazt a jellemet apáról fiúra.

A nagy septingentista ez odavetett *mot*-ja óta egész irodalom keletkezett az átöröklés általános érdekű problémája körül. A francia evolutionisták, a tekintélyes nevű *British Association* és a német akadémiák egyaránt foglalkoztak e kérdéssel, anélkül azonban, hogy a bonyolult tárgyat kimeríthették volna. Sociologusok és ethnografusok, moralisták és fiziologusok, történetírók és orvosok a legkülönbözőbb szempontokból szóltak hozzá az átöröklés ingatag elméleteihez kölcsönösen lezáfolva egymást és oly hypothesiseket állítva fel, melyeknek megbízhatóságában maguk se voltak bizonyosak.

E kétes értékű kísérletezések után annál őszintébb örömmel üdvözölhetjük a *Revue philosophique* elismert tollú szerkesztőjének sok tudással és francia választékossággal megírt könyvét, melynek elmés-ségét és finoman czizellált tételeit dicsérni banálítás volna.

A munka három részre oszlik. Az első részben *tények* cím alatt

az organikus és lelki átöröklés különböző neveit írja le szerzőnk. Így különösen az ösztönök, érzékelő képességek, memoria s a szenvedélyek átszarmazását vizsgálja és ama nézetének ad kifejezést, hogy míg értelmi tehetségeinket anyánktól örököljük, addig az organikus képességek az atyától erednek. E föltevést, melyben egyébként Schopenhauer is osztozik, a világhistóriából vett példákkal igazolja.

Érdekes, mint nyilatkozik e kérdésben Goethe, kinek megfigyelő tehetsége nem maradt mögötte költői talentumának:

Vom Vater hab' ich die Statur,
Des Lebens ernstes Führen;
Von Mütterchen die Frohnatur,
Und Lust zu fabuliren.

A weimari miniszterelnökön kívül Heine és Schiller, a francziák közül Alfréd de Musset, Racine, Coleridge, Corneille stb. mind ezen a nézetten vannak.

A fordító figyelméből minket közelebbről érdeklő példákat is találunk e fejezetben. A Teleki, Arany, Kisfaludy, Szász stb. családokkal azonban távolról sincs befejezve ama magyar *gens*ek sorozata, melyek az átöröklés mellett bizonyítanak. Mátyás királyról beszélve, ki ne gondolna az asszonyi erényekkel teljes Szilágyi Erzsébetre? A szabadság hős Rákóczi hathatatlan jellemében könnyen rátalálni Zrinyi Ilona nemes szívének minden kiválóságára. A történelem valóban fáradhatatlan ez elmélet beigazolásában.

Am az olvasót alkalmasint a könyv középső része érdekli első sorban, melyben Ribot négy pontban foglalja össze amaz igazságokat, melyek szerinte az átöröklés törvényét képezik:

1. A szülőknél hajlandóságuk van arra, hogy úgy általános és egyéni, mint régi és újonnan szerzett tulajdonságaikat átszarmaztassák az utódokra. (Egyenes és közvetlen átöröklés.)

2. A szülők egyikének túlnyomó befolyása lehet a gyermek lelki mivoltára. (A túlsúly törvénye).

3. Az ivadékok gyakran öröklők ősök testi lelki tulajdonságait és hasonlítanak hozzájuk anélkül, hogy szüleikhez hasonlítanak. (Hérédité en retour; throwing-back; Rückschritt; atavizmus; *visszaüti* átöröklés.)

4. Bizonyos testi és lelki hajlamok pontosan ugyanazon korban jelentkeznek az utódoknál, mint elődeiknél. (Megfelelő korú átöröklés.)

A *következmények*-et tárgyalja Ribot, műve befejező részében. Társadalmi tekintetben az átszarmazás fiziologiai és lélektani eseteihez csatlakozik a foglalkozások átöröklése is. „A természet meg a nevelés mindinkább egy családba koncentrálnak az ügyességet; a közvélemény is ehhez köti azt“. Így keletkeznek az ó-korban az Asklepiadok, kik Aeskulap utódainak mondták magukat. Teszem Hipokrates 17 őssel dicsekedhetett, kik mind a füvek titkait vizsgálták és polgártársaik gyógyításával töltötték kegyesen életüket.

Viszont az agg Calchas, kinek lelkiismeretét kevésbe múlt, hogy gonoszúl meg nem támadta az Iphigenia tervbe vett feláldozása, örökségképen kapta atyjától a látnoki tehetség isteni adományát. Klasszikus írók híres papi dynasztiák gyanánt emlegetik az athéni Eumolopidákat s a delphii Deukalionidákat, meg Branchidákat. Az átöröklés elvén alapült végül a római jog egyik sarkalatos disztingválása: a patriciatust és a plebitast.

Ellentétben a theologusok magyarázataival a metafizika egyik elterjedt tétele, hogy a »lelki átöröklés oka a fiziologiai átöröklés«. Szerző bővebben foglalkozik e materiális színezetű elmélettel, melyet Herbert Spencer és társai főleg természetrajzi példákkal igyekeznek beigazolni. Ribotnak, ki nem feltétlenül idealista, nincs szándékában elvitatni, hogy a lelki jelenségek valamely élettani szervhez vagy szövethöz vannak kapcsolva, a merev hypothesis azonban oda módosítja, hogy a »lelki átöröklés a biológiának egyik esete«.

Mindent összevéve tagadhatatlan, hogy a Collège de France széles látkörű tanárának e munkája jóval előbb vitte az átöröklés problémáját, mint a megelőző évszázak metafizikusai együtt véve. Szívesen látjuk e tartalmas könyvet az Akadémia kiadványainak sorozatában és örömlünk az se zavarja, hogy a német, orosz és olasz fordítás jóval megelőzte a magyar Ribot-t.

Azt hisszük, hogy a művelt közönség azt a részét, mely figyelemmel szokta kísérni a tudományos mozgalmakat, ezúttal valóban lekötözte úgy a kiadó tudóstársaság, mint *Holló István*, ki sok szerencsével és alapos készütséggel oldotta meg az átültetés kényes feladatát.

A mű élvezését lényegesen megkönnyíti a rutinos tárgyalási mód, mely a laikus olvasót is észrevétlenül vezet be népszerű fogalmakra és jól ismert sociologiai adatokra épített elvont problémákba. A látzólagos rendszertelenség ellenére a mű világos, megvesztegető technikával készült, azt pedig talán fölösleges is elmondanom, hogy a mi az előadás külső ornamentikáját illeti, e tekintetben az elmés tollú szerző époly kevéssé hagy fenn kívánni valót, mint könyve alaposságának szempontjából.

Nem kételkedünk abban, hogy a Ribot »Lelki átöröklés«-e a magyar olvasók előtt se fogja eltéveszteni az elmékre való termékenyítő hatását.

Ifj. Téglás Gábor.